

Διάγραμμα Μαθήματος

Κωδικός Μαθήματος LLB– 201	Τίτλος Μαθήματος Ευρωπαϊκό Δίκαιο	Πιστωτικές Μονάδες ECTS 6
Προαπαιτούμενα Μαθήματος LLB-121	Τμήμα Νομικής	Εξάμηνο Χειμερινό
Τύπος Μαθήματος Υποχρεωτικό	Γνωστικό Πεδίο Νομική	Γλώσσα Διδασκαλίας Ελληνική
Επίπεδο Σπουδών Προπτυχιακό	Διδάσκων	Έτος Σπουδών 2 ^ο (Δεύτερο)
Μέθοδος Διδασκαλίας Παρακολούθηση Διαλέξεων	Πρακτική Άσκηση -	Συναπαιτούμενα Μαθήματος -

Στόχοι Μαθήματος:

Το Ευρωπαϊκό Δίκαιο (ή, διαφορετικά, Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης) αποτελεί ένα από τα πιο σύνθετα και γοργά εξελισσόμενα συστήματα κανόνων δικαίου. Η δομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά, πρωτίστως, οι στόχοι της επιτάσσουν μια διαρκή αναβάθμιση του ρόλου της, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε διεθνές επίπεδο, που αντανακλάται σε μία εξίσου διαρκή αναβάθμιση του περιεχομένου αλλά και του τρόπου διείσδυσης του Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις εθνικές έννομες τάξεις των Κρατών Μελών της. Με απλά λόγια, η επίκληση του Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είτε στα πλαίσια αναζήτησης ορθής ερμηνείας του ή/και εφαρμογής του, καθίσταται μέρα με τη μέρα όλο και πιο συχνό φαινόμενο σε κάθε Κράτος Μέλος. Πώς διαμορφώνεται, όμως, αυτή η τεράστια δυναμική του Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης; Πώς, πράγματι, διεισδύει το Δίκαιο αυτό στα εθνικά δικαιοσύνη συστήματα; Τι είναι αυτό που εξηγεί την «ανοχή» των Κρατών Μελών σ' αυτού του είδους την υπερεθνική δράση του Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης; Ακόμα πιο σημαντικά, ποιος και πώς ελέγχει τα όρια αυτής της δράσης;

Αυτά και πολλά άλλα συναφή ερωτήματα θα μας απασχολήσουν κατά τη διάρκεια των διαλέξεών μας στο μάθημα Ευρωπαϊκό Δίκαιο Ι. Συγκεκριμένα, μέσα από αυτές τις διαλέξεις, οι φοιτητές θα έχουν τη δυνατότητα να μελετήσουν αυτό τον τεράστιο πολιτικό-οικονομικό οργανισμό που ονομάζεται «Ευρωπαϊκή Ένωση». Ιδιαίτερα, ως φοιτητές Νομικής, θα έχουν τη δυνατότητα να μελετήσουν την νομική υπόσταση αυτού του οργανισμού καθώς επίσης και το νομοθετικό πλαίσιο που, αφενός, διέπει τις λειτουργίες του και, αφετέρου, ρυθμίζει τις σχέσεις του με τα Κράτη Μέλη

του αλλά και τις σχέσεις μεταξύ των ίδιων των Κρατών Μελών εξασφαλίζοντας του συνοχή και ευημερία.

Ειδικότερα, οι σκοποί του μαθήματος μπορούν να κωδικοποιηθούν ως ακολούθως:

- Εμπέδωση από τους φοιτητές του τρόπου λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών της επιδιώξεων.
- Κατανόηση των ιστορικών καταβολών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της συνεχούς αναβάθμισης της καθώς επίσης και της ευρύτερης παρουσίας και δράσης της στο παγκόσμιο πολιτικό και οικονομικό σκηνικό.
- Περιγραφή της εξέλιξης της δομής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και, ιδίως, της εξέλιξής της πριν και μετά το πρότυπο διακυβέρνησης των «τριών πυλώνων».
- Εντοπισμός και εξέταση των πρόσφατων θεσμικών και άλλων αλλαγών που επέφερε η Μεταρρυθμιστική Συνθήκη της Λισαβόνας.
- Παρακολούθηση της πορείας διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με έμφαση στην ένταξη της Κύπρου το 2004.
- Επεξήγηση και μελέτη των θεμελιωδών αρχών του Ευρωπαϊκού Δικαίου, όπως η αρχή της υπεροχής, της επικουρικότητας, της αναλογικότητας και της δοτής αρμοδιότητας.
- Αναλυτική εξέταση του τρόπου διείσδυσης του Ευρωπαϊκού Δικαίου στις εθνικές έννομες τάξεις των Κρατών Μελών και αντίστροφα, δηλαδή τον «εμπλουτισμό» του Ευρωπαϊκού Δικαίου με δημοκρατικές αρχές των ίδιων των Κρατών Μελών.
- Παρουσίαση των θεσμικών και επικουρικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ανάλυση των αρμοδιοτήτων τους και μελέτη, ιδίως, της νομοθετικής τους πρωτοβουλίας.
- Παρουσίαση των διαφόρων τύπων νομοθετημάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επεξήγηση των εννοιών πρωτογενές και παράγωγο δίκαιο και αναλυτική μελέτη του τρόπου εισαγωγής και εφαρμογής τους στις εθνικές έννομες τάξεις.
- Έμφαση στο δικαιοδοτικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρουσίαση της σύνθεσης και της αρμοδιότητας των Δικαστηρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εκτενής κάλυψη της πλούσιας και ιδιαίτερα κατατοπιστικής νομολογίας τους.
- Αναλυτική μελέτη των ένδικων βοηθημάτων του συστήματος δικαστικής προστασίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και συζήτηση – έρευνα αναφορικά με τις πρώτες «κυπριακές υποθέσεις» ενώπιον των Δικαστηρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μαθησιακά Αποτελέσματα:

Ο πρώτιστος στόχος του μαθήματος είναι να καλλιεργήσει στους φοιτητές ένα σωστό και μεθοδικό τρόπο προσέγγισης του Ευρωπαϊκού Δικαίου, το οποίο, κατά γενική ομολογία, θεωρείται ιδιαίτερα πολυσχιδές και κατ' επέκταση απαιτητικό μάθημα.

Ο τρόπος αυτός εδράζεται στο τρίπτυχο: ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ – ΑΝΑΛΥΣΗ – ΕΦΑΡΜΟΓΗ του

δικαίου.

Πιο συγκεκριμένα, μέσα από τις διαλέξεις, οι φοιτητές αναμένεται να αναπτύξουν όλες εκείνες τις δεξιότητες που απαιτούνται με σκοπό να εξοικειωθούν με το αντικείμενο του Ευρωπαϊκού Δικαίου και, ειδικότερα, εργαζόμενοι τόσο σε ατομικό όσο και σε ομαδικό επίπεδο, να είναι σε θέση να αντιλαμβάνονται και να επιλύουν πρακτικά νομικά ερωτήματα. Επιπλέον, αποτελεί βασικό στόχο του μαθήματος, η ανάπτυξη εκ μέρους των φοιτητών ενός κατ' αρχήν ερευνητικού ενδιαφέροντος, που να πηγάζει μέσα από τη διάθεση για κριτική σκέψη και να εστιάζει στην αναζήτηση και το σχολιασμό νομολογίας και βιβλιογραφίας.

Αναπόσπαστα συνδεδεμένος με τον παραπάνω στόχο, είναι και ο στόχος της δημιουργίας ανάμεσα στους φοιτητές ενός κλίματος ακαδημαϊκού διαλόγου, στο πλαίσιο του οποίου οι φοιτητές θα είναι σε θέση να εκφράσουν και να αναπτύξουν νομικά επιχειρήματα, παραπέμποντας τόσο σε νομολογία/νομοθεσία όσο και σε κρατούσες ή μη κρατούσες ακαδημαϊκές απόψεις.

Ιδιαίτερα, αναμένεται από τους φοιτητές να είναι σε θέση να αξιολογούν νομικά επιχειρήματα, να εντοπίζουν κενά και παραλείψεις, ακόμα και να απορρίπτουν (με τεκμηριωμένο τρόπο) θέσεις και απόψεις που τυχόν τους υποβληθούν.

Ειδικότερα, μετά την ολοκλήρωση του μαθήματος, οι φοιτητές:

1. Θα έχουν αναπτύξει ένα σωστό και μεθοδικό τρόπο προσέγγισης του Ευρωπαϊκού Δικαίου, ο οποίος θα συνδυάζει αρμονικά το τρίπτυχο Εντοπισμός – Ανάλυση – Εφαρμογή του εν λόγω Δικαίου.
2. Θα έχουν αναπτύξει ένα σωστά δομημένο ερευνητικό προσανατολισμό αναφορικά με την αναζήτηση και την κριτική αξιολόγηση νομολογίας/νομοθεσίας αλλά και βιβλιογραφίας.
3. Θα έχουν εργασθεί τόσο σε ατομικό αλλά κυρίως σε ομαδικό επίπεδο και θα έχουν εκφραστεί και ειδικότερα επιχειρηματολογήσει μέσα στα πλαίσια ενός εποικοδομητικού (ακαδημαϊκού) διαλόγου.
4. Θα έχουν αναπτύξει εκείνες τις δεξιότητες που απαιτούνται για προβολή και παρουσίαση σωστά δομημένων νομικών επιχειρημάτων, με ταυτόχρονη παραπομπή σε πλούσια νομολογία και θεωρητικές προσεγγίσεις.
5. Θα έχουν αναπτύξει εκείνες τις δεξιότητες που απαιτούνται για να εντοπίζουν και να αξιολογούν τις εξελίξεις τόσο της νομοθεσίας όσο και της νομολογίας αναφορικά με διάφορες πτυχές του Ευρωπαϊκού Δικαίου και να είναι σε θέση να διαμορφώσουν εισηγήσεις για αποτελεσματικότερη εφαρμογή των βασικών αρχών του εν λόγω Δικαίου.
6. Θα έχουν εξοικειωθεί σε πολύ μεγάλο βαθμό με την αναγκαιότητα παροχής άμεσων, εξειδικευμένων και επαρκώς τεκμηριωμένων νομικών γνωματεύσεων σε σειρά ζητημάτων Ευρωπαϊκού Δικαίου.

Περιεχόμενο Μαθήματος:

Κατά τη διάρκεια του εξαμήνου, οι φοιτητές θα μελετήσουν τα ακόλουθα θέματα:

1. Η διαχρονική ιδέα της ευρωπαϊκής ενοποίησης
2. Θεσμικές αδυναμίες και αναθεωρήσεις των ιδρυτικών Συνθηκών

- 3.Θεμελιώδη χαρακτηριστικά της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- 4.Ευρωπαϊκή Ένωση και Κράτη Μέλη
- 5.Τα θεσμικά και επικουρικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- 6.Πηγές του Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- 7.Η αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ε.Ε. έναντι του εθνικού δικαίου
- 8.Οι αρχές της άμεσης εφαρμογής και του άμεσου αποτελέσματος
- 9.«Άμεσο Αποτέλεσμα» διατάξεων Οδηγιών της Ε.Ε.
- 10.Η αναγνώριση της εξωσυμβατικής ευθύνης Κράτους Μέλους λόγω μη συμμόρφωσης προς το Δίκαιο της Ε.Ε.
- 11.Το δικαιοδοτικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- 12.Τα ένδικα βοηθήματα του συστήματος δικαστικής προστασίας της Ε.Ε. (Προσφυγή κατά Κράτους Μέλους, Προσφυγή κατά θεσμικών οργάνων της Ε.Ε., «εξωσυμβατική ευθύνη θεσμικών οργάνων της Ε.Ε. και υπαλλήλων της Ε.Ε., Προδικαστική Παραπομπή)

Μαθησιακές Δραστηριότητες και Διδακτικές Μέθοδοι:

Η οργάνωση της ύλης των διαλέξεων, όπως επίσης και οι ίδιες οι διαλέξεις, έχουν ως στόχο την ενθάρρυνση όλων των φοιτητών για συμμετοχή και ανάπτυξη κριτικής σκέψης σε σχέση με όλα τα ζητήματα με τα οποία θα ασχοληθούν (βλ. interactive lectures).

Για το σκοπό αυτό, οι διαλέξεις ακολουθούν, ως επί το πλείστον, την ακόλουθη δομή: Α) Σύντομη παρουσίαση του περιεχομένου ολόκληρης της διάλεξης, Β) Παρουσίαση & Ανάλυση των επιμέρους ζητημάτων, Γ) Ανάπτυξη τυχόν προβληματισμών – ερωτημάτων, Δ) Ανοιχτή συζήτηση – παραδείγματα, Ε) Σύνοψη ύλης & προβληματισμών.

Μέσω του Intranet και Moodle θα δοθούν στους φοιτητές σε μορφή handbook σημειώσεις του διδάσκοντος, οι οποίες αποτελούν βοηθητικό εγχειρίδιο ενόψει της μελέτης του/των διδακτικού/ών συγγράμματος/ων, ενώ οι φοιτητές θα έχουν πρόσβαση και σε άλλο υλικό σχετικό με την εκάστοτε διάλεξη (νομολογία, νομοθεσία, αλλά και άρθρα σε επιστημονικά νομικά περιοδικά).

Η παρακολούθηση των διαλέξεων είναι υποχρεωτική. Τυχόν αδικαιολόγητη απουσία σε χρόνο που ισούται ή υπερβαίνει το 15% του συνολικού διδακτικού χρόνου του μαθήματος οδηγεί αυτομάτως σε διαγραφή και/ή αποτυχία του μαθητή από/στο μάθημα. Νοείται πως σε περίπτωση τυχόν απουσίας από κάποια/κάποιες διαλέξεις, ο φοιτητής θα μεριμνήσει από μόνος του να καλύψει έγκαιρα και επαρκώς την ύλη.

Εξυπακούεται, επίσης, πως σε κάθε διάλεξη, οι φοιτητές θα πρέπει να προσέρχονται έχοντας προηγουμένως μελετήσει την ύλη της συγκεκριμένης διάλεξης.

Μέθοδοι Αξιολόγησης:

Ενδιάμεση Εξέταση (Mid-Term), Προφορική Παρουσίαση Τελική Εξέταση

Απαιτούμενα Διδακτικά Εγχειρίδια και Βιβλιογραφία:

Τίτλος	Συγγραφέας	Εκδοτικός Οίκος	Έτος
Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Τόμος Ι (3 ^η έκδοση)	Καλαβρός Γρηγόριος – Ευάγγελος, Γεωργόπουλος Θεόδωρος	Νομική Βιβλιοθήκη	2017
Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Θεσμικό & Ουσιαστικό Δίκαιο	Πλιάκος Αστέρης	Νομική Βιβλιοθήκη	2012
EU Law: Text, Cases and Materials (6 th edition)	Craig Paul, de Burca Grainne	Oxford University Press	2015

Προτεινόμενα Διδακτικά Εγχειρίδια και Συμπληρωματική Βιβλιογραφία:

Τίτλος	Συγγραφέας	Εκδοτικός Οίκος	Έτος
European Union Law	Catherine Barnard & Steeve Peers	Oxford University Press	2017
Δικονομικό Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης	Περάκης Μανώλης	Νομική Βιβλιοθήκη	2017
Η «Κοινοτική Μέθοδος» σε αμφισβήτηση και ο «Ευρωπαϊκός Συνταγματισμός» σε κίνδυνο	Μ. Χρυσομάλλης	Νομική Βιβλιοθήκη	2017
Η Δικαστική Προστασία των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση	Περάκης Μανώλης	Νομική Βιβλιοθήκη	2015
Η Προστασία των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στην Ε.Ε. & Η Συνθήκη της Λισαβόνας	Κ. Μαργαρίτης	Νομική Βιβλιοθήκη	2016
Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής	Χριστιανός	Σάκκουλας Α.Ε.	2011

Ένωσης μέσα από τη νομολογία	Βασίλειος, Κουσκουνά Μεταξία, Παπαδοπούλου Ρεβέκκα-Εμανουέλα, Περάκης Μανώλης		
Ευρωπαϊκό Δίκαιο – 2η έκδοση	Σαχπεκίδου Ευγενία	Σάκκουλας Α.Ε.	2013
Ευρωπαϊκό Δίκαιο (5η έκδοση)	Παπαγιάννης Δονάτος	Νομική Βιβλιοθήκη	2016
Το Νομικό Σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης	Κ. Στεφάνου	Νομική Βιβλιοθήκη	2015
Η Αστική Ευθύνη του Κράτους Μέλους της Ε.Ε. για τις παραβάσεις του ενωσιακού δικαίου και η ένταξη της στην εθνική έννομη τάξη	Γρ. Αυδίκος	Νομική Βιβλιοθήκη	2014
Αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για δράσεις υποστήριξης, συντονισμού και συμπλήρωσης της δράσης των Κρατών Μελών	Μ. Κουσκουνά	Νομική Βιβλιοθήκη	2012
Το Ήπιο Δίκαιο στην Έννομη Τάξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης	Ρ. – Ε. Παπαδοπούλου	Νομική Βιβλιοθήκη	2012
Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης – 5η έκδοση	Κανελλόπουλος Παναγιώτης	Σάκκουλας Α.Ε.	2010
Τρόποι Διείσδυσης του Κοινοτικού Δικαίου στην Εθνική Έννομη Τάξη	Παπαδημητρίου Χρήστος	Δίκαιο & Οικονομία Π.Ν. Σάκκουλας	2010
Συνθήκη ΕΕ & ΣΛΕΕ – Κατ' άρθρο ερμηνεία	Χριστιανός Βασίλειος (επιμ.)	Νομική Βιβλιοθήκη	2012
Τα Δικαιοδοτικά Όρια του ΔΕΚ υπό Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση	Περάκης Μανώλης	Νομική Βιβλιοθήκη	2009

Οι Πολιτικοί Θεσμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης	Τζέμος Βασίλης	Νομική Βιβλιοθήκη	2009
---	----------------	-------------------	------